

Summary:

THE FUNCTIONAL STRUCTURE OF RECREATIONAL SYSTEM OF THE SOUTH CRIMEA

Recreational resources of the South Crimea leads to the development of various kinds of the recreation; improvement of a health point treatment and cognitive facilities. In this region recreation is the main branch.

УДК 338.486

Людмила УЗІЙ

ВИКОРИСТАННЯ ПАМ'ЯТОК КРЕМЕНЕЦЬКО-ПОЧАЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА ЯК ОБ'ЄКТІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ВОЛИНІ

З метою створення сприятливих умов для розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер, збільшення обсягів надання туристичних послуг указом Президента України від 11 березня 2003 року №207/2003 "Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України" Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям доручено розробити комплексні плани розбудови регіональних центрів пріоритетного розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер.

Одним з перспективних регіонів розвитку туризму в Україні є Волинь. Проблемою досліджуваного регіону є недостатня кількість інформації про природні та архітектурні пам'ятки Волині (в тому числі півночі Тернопільської області) з точки зору наукового обґрунтування їх як об'єктів туризму. За останні десятиліття систематичне дослідження території проводить у монографії "Кременеччина від давнини до сучасності" науковець, співробітник Кременецького краєзнавчого музею Гаврило Черняхівський [4].

Регіон є недостатньо дослідженим в плані використання об'єктів туристичної сфери та розвитку туристичних зв'язків із залученням інвестицій у розвиток туристичної індустрії.

Завданням статті є дослідження сприятливих геологічних, кліматичних особливостей, унікального багатства природних заповідних місць та вигідності географічного розташування досліджуваної території для створення передумов формування механізму функціонування туризму на Волині.

До об'єктів туризму належать історико-архітектурні пам'ятки Кременця і Почаєва, збереження яких є першочерговим завданням в розвитку туристичної сфери Волині.

Кременець – одне із найдавніших міст України і наймальовничіших куточків Європи. Його називають „Золотим намистом” України. Ще в сімдесятих роках двадцятого століття Кременець разом з Почаєвом були занесені у реєстр 39-ти заповідних міст.

Унікальне багатство природних заповідних місць, поєднання сприятливих геологічних, кліматичних особливостей та вигідність географічного розташування створюють передумови для формування механізму функціонування туризму в даному регіоні.

Враховуючи виняткову цінність історичних та архітектурних пам'яток у містах Кременця і Почаєва Тернопільської області, з метою їх збереження і подальшого використання Кабінет Міністрів України 29 травня 2001 року підписав Постанову й оголосив їх Кременецько-Почаївським державним історико-архітектурним заповідником з віднесенням його до сфери управління Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики. Таким чином цей заповідник став шостим в Україні подібного спрямування.

Обґрунтуванням створення заповідника послужили детальні дослідження науковців. З їх участю було визначено історичне ядро Кременця, що охоплює частину міста з найбільшим зосередженням у ній будівель XIX століття, включаючи Замкову гору з меморіально-ландшафтними комплексами. Місце знаходження цього ядра фіксується із західної сторони похід горами. Хрестовою, Осовицею, Воловицею, охоплюючи центр міста і сусідні з ним вулиці та цвинтарі [2].

Саме в цій частині стародавнього Кременця нараховується понад шістьдесят найцінніших пам'яток історії та архітектури, за кожною з яких події найвіддаленіших століть, що дають чітку уяву про його історичний розвиток: давньоруське, середньовічне оборонне місто в наших, місто початку XIX і XX століть, сучасне.

Замкова гора з руїнами старої фортеці (інша назва і. Бона) – пам'ятка архітектури XII-XVI століть, збудована з місцевого каменю-псковіку [3]. В XIII столітті дерев'яні укріплення були замінені кам'яними. Замок мав дві вежі – Надбрамну і Черлену. В XVI столітті споруджено третю цегляну вежу. На замковому подвір'ї знаходилася церква Святого Михайла. До нинішніх днів збереглася квадратна надбрамна вежа з арковим готичним проїздом цегляна вежа оборонних стін, завершених зубцями-мерлонами і вузькими бійницями. У свій час цей замок був одним з кращих замків на всю Східну Європу. Саме тут кременчани ще в 1227 році здобули перемогу над угорським військом. А відстоюючи замок взимку 1240-41 років від навали Батия, Кременець став першим в Європі укріпленням, якого не здолали монголо-татарські орди. Тут, на території колишнього замку, в 1648 році покрили себе славою бійці з війська Максима Кривоноса. Того року замок був здобутий і зруйнований. Фортеця перестала існувати. За переказами козаки були поховані на північному схилі гори Черча, на П'ятницькому кладовищі, де і нині зберігається кілька десятків кам'яних хрестів. Даний цвинтар також вважається пам'яткою історії і культури XVII століття.

Далі, під Замковою горою, розміщена ще одна пам'ятка архітектури – Миколаївський собор (XVI-XVII ст.), побудований для францисканського монастиря, як костюл у готико-ренесансному стилі. З 1832 року – це православна церква Трохи далі від нього – Богоявленський монастир, збудований в 1760-их роках як костюл реформаторів, в стилі пізнього бароко. Нині це діючий жіночий монастир. Своєрідною пам'яткою архітектури є церква Чесного хреста, збудована у 1887-1889 роках за взірцем так званого єпархіального стилю, що був поширений в Україні наприкінці XIX століття. В академічному стилі в 1853-1857 роках був зведений костюл Святого Станіслава в якому встановлений бюст польському поету Юліушу Словацькому, викопаний в 1909 році в Парижі скульптором В. Шимановським.

Особливо виділяється своєю красою архітектурний ансамбль XVII-XIX століть – Свято-Успенська лавра, одна з п'яти лавр світу, яка виблискуючи під сонячним промінням своїми куполами видніється на Почаївській горі з усіх сторін за десятки кілометрів. Зосередження різних стилів у її архітектурі надає лаврі особливої величі. Сюди, в Почаїв, поклонитися її святиням, з'їжджаються тисячі екскурсантів, паломників, мандрівників з різних кінців світу.

В архітектурі Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника важливе місце займає ансамбль будівель колишнього єзуїтського колегіуму, спорудженого за проектом Павла Гіжицького в 1731-1743 рр., пам'ятка архітектури XVII-XIX століть. В центрі комплексу знаходиться пишний костюл з багатьма ілюстраціями, нішами. Це найвища споруда в Кременці. В минулому це – Базилянський монастир, нині діюча Прображенська церква. До костюлу прилягають двоповерхові будівлі. Перед ними пишна балюстрада і кована огорожа роботи місцевих майстрів.

В 1804-1832 роках в Кременці був створений ботанічний сад шотландцем Діонісієм Мікклером, один із кращих дендропарків Європи і світу, в якому нараховувалося понад

12 тисяч рослин. Сад і нині вивчає старі каталоги дендрарію, збирає і вирощує відповідні рослини, намагається реставрувати його видовий склад. А вже на початку 30-их років XIX ст. сад частково був перевезений в Київ і далі іменувався Ботанічним садом ім. академіка Фомина. Ще в 70-их, 80-их роках XX ст. у Кременець в неіснуючу інституцію саду надходили каталоги з Англії, Франції, Португалії, Італії, Індії. Тоді він історичне місце [1].

Серед пам'яток архітектури міста оригінальною спорудою є житловий будинок "Глизилюки". Збудований у XVII-XVIII ст. він належить до характерного типу українських кам'яниць і дає уяву про давню забудову центральної частини старого міста. Не менш цікавою є пам'ятка місцевого значення першої половини XIX століття – колишня вілла графині Дзембовської, побудована в стилі класицизму, виступає взірцем палацового типу.

Привертає до себе увагу пам'ятка архітектури кінця XVIII століття – будинок, збудований за взірцем міщанської садиби в стилі класицизму. Сьогодні це літературно-меморіальний комплекс видатного польського поета, генія світової літератури Юліуша Словацького (1809-1849). Реставрація будинку надала йому первинного вигляду. Дякуючи народженню Юліуша Словацького в Кременці, місто стало центром паломництва шанувальників творчості польського поета.

Цікавими за своїм архітектурним змістом в Кременці є єврейський, польський, Туницький, Монастирський цвинтарі (XV-XX століття). Єврейський – один з найбільших і найстаріших у Європі.

В архітектурному плані місто ще в XIX столітті виглядало гармонійно. Невеликі житлові будинки були за розміром пропорційні просторові, на якому вони розташовувалися, їх вигляд (колонн, галки) відповідав рельєфу місцевості. Домінуючими були культові споруди.

Знакомство з Кременецько-Почаївським державним історико-архітектурним заповідником вказує на існування тут достатньої кількості об'єктів, які могли б зайняти провідне місце у структурі національного туризму.

Головним завданням Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника є збереження цих пам'яток, які потребують державного втручання та створення системи обслуговування туристів.

Використання пам'яток Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника як об'єктів туризму призведе до розвитку місцевої інфраструктури та росту рівня життя місцевого населення.

Література:

1. Подобівський С. С., Бондаренко Т. Є. Ресурси, населення, економіка та екологія Кременеччини — Кременець, 1995.
2. Природа Тернопільської області. За ред. проф. К. І. Геренчука. — Львів, 1979.
3. Радзівський Володимир. Кременецькі гори: путівник — Львів, 1976.
4. Черняхівський Гаврило. Кременеччина від давнини до сучасності. — Кременець, 1999.

Summary:

The article deals with the sights of the Kremenets-Pochayiv Historical-Architectural preserve as objects of developing of tourism in Volyn.